

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul de Filosofie și Psihologie
„Constantin Rădulescu-Motru”

CONSILIUL JUDEȚEAN DOLJ
Biblioteca Județeană
„Alexandru și Aristia Aman”

MITROPOLIA OLTENIEI
Arhiepiscopia Craiovei

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Facultatea de Litere

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN NOICA”

Ediția a VI-a

„CONCEPTE DESCHISE”
Craiova, 23–24 mai 2014

Coordonator: ALEXANDRU SURDU
Ediție îngrijită de MONA MAMULEA

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2014

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul de Filosofie și Psihologie
„Constantin Rădulescu-Motru”

CONSILIUL JUDEȚEAN DOLJ
Biblioteca Județeană
„Alexandru și Aristia Aman”

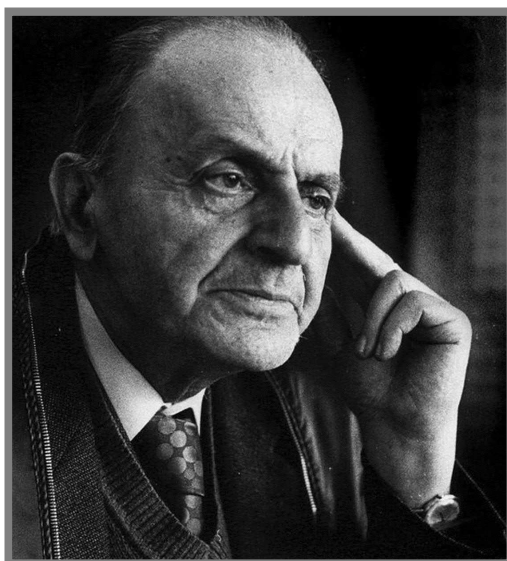
MITROPOLIA OLTENIEI
Arhiepiscopia Craiovei

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Facultatea de Litere

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN NOICA”

Ediția a VI-a

„CONCEPTE DESCHISE”

23–24 mai 2014

**Universitatea din Craiova
Sala Albastră**

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	9
ALEXANDRU SURDU, Probleme perene și concepte deschise în istoria filosofiei	11
PS NICODIM NICOLĂESCU, Conceptul de „noroc”: abordare filosofico-religioasă	16
ALEXANDRU BOBOC, Lucrul în sine (<i>Das Ding an sich</i>) kantian în interpretări de referință	32
IOAN BIRIȘ, Tânărul Noica: între știința proporțiilor și logica relațiilor	43
IONEL BUȘE, Logica lui Hermes: o logică a imaginarului?	56
FLOREA LUCACI, Conceptele deschise, o posibilitate de a reîntemeia filosofia?	61
GHEORGHE DĂNIȘOR, Noica și Hegel: semnificații ale devenirii	73
MARIN DIACONU, Colaborarea lui Constantin Noica la <i>Gazeta literară</i> și <i>România literară</i>	79
CLAUDIU BACIU, Despre posibilitatea unei deschideri ontologice la Constantin Noica	105
ION MILITARU, De ce refuză Constantin Noica o filosofie a istoriei?	109
ION DUR, În contra lui Kant și a criticismului	114
ION FILIPCIUC, Eminescu într-o adevăr	134
NICOLAE GEORGESCU, Structuri pentadice în deschiderea ediției princeps Eminescu	144
TUDOR NEDELCEA, Visul noician împlinit: facsimilarea manuscriselor eminesciene	161
MIRCEA LĂZĂRESCU, Un concept deschis la care Noica a ajuns mai târziu: devenința	167
DRAGOȘ POPESCU, Comuniune, comunicativitate, comunicanță la Constantin Noica	171
CEZAR ROȘU, Scheme dialectico-tetradice în devenirea într-o ființă (I)	179
ȘERBAN N. NICOLAU, Conceptul deschis din perspectivă logico-clasică	188
NICULAE SÂRBU-IONESCU, Despre ziua Întâi a Creației (Geneza, I, 1–5): Partea întâi (Geneza, I, 1–2)	196
MIHAI D. VASILE, Limitările interne ale „Spiritalului” în tradiția iudeo-elenistică	206
ADRIANA NEACȘU, Constantin Noica despre demnitatea de a fi român	216
MIHAI POPA, Concepte deschise în estetica Renașterii	224
MARIUS DOBRE, Concept deschis: istoria filosofiei	231

ADRIAN BOLDIȘOR, Concepte deschise: simbolul între istoria religiilor și teologie. Mircea Eliade – Alexander Schmemmann	234
ALEXANDRINA DRAGOMIR, Exactitate și adevăr sau paradigma puterii comunicative în viziunea lui Constantin Noica	248
MIHAI UNGHEANU, Libertatea modernă: un concept deschis	254
SILVIU ȘOMÎCU, Spațiul ideilor și realitatea socială la Paul-Henri d’Holbach	261
TITUS LATES, De la mulțime la concept în Logica lui Hermes	265
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Noica despre conceptul de „câmp logic”	271
ION-SORIN BORA, Cuvântul Crucii în fața pretensei cunoștințe a corintenilor din vremea Sfântului Apostol Pavel și paradoxul credinței creștine	277
EMIL-MARIAN MANEA, Tradiție și modernitate la Constantin Noica	285
IONIȚĂ APOSTOLACHE, Terminologia siriacă din primele veacuri creștine: între noțiune și concept	291
NICOLAE COANDE, Cultură europeană vs. configurație culturală (O viziune din „margine” a lui Constantin Noica asupra modelului cultural european)	299
EMILIAN DUMITRU PĂUNESCU, Conceptul trinității la Constantin Noica ..	304

CUVÂNTUL CRUCII ÎN FAȚA PRETINSEI CUNOȘTINȚE A CORINTENILOR DIN VREMEA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL ȘI PARADOXUL CREDINȚEI CREȘTINE

ION-SORIN BORA *

Cetatea antică a Corintului, deschisă întregii lumi prin cele două porturi la Marea Ionică și la Marea Egee, respectiv Lechaeum și Cenchreae, prin numeroșii filosofi ce s-au perindat pe aici și mai ales prin istoria ei, a insuflat celor ce au locuit-o, au vizitat-o sau au auzit de ea dorința de a fi înțelepți și puternici.

Dar nimic n-ar fi amintit de această cetate dacă ea nu ar fi fost și creștină. Aici Sfântul Apostol Pavel a întemeiat Biserica lui Hristos, zugrăvind în cuvinte dumnezeiești chipul Mântuitorului răstignit pe Sfânta Cruce. El a binevestit aici, „dar nu cu înțelepciunea omenească, ca să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos” (I Cor. 1,17) și a scris două epistole către aceasta, care au fost păstrate în canonul Noului Testament.

Înțelepciunea omenească, dorită de elini cu tot atâta fervoare cu cât iudeii cereau semne, cunoaște o dezvoltare spectaculoasă la aflarea Evangheliei. Libertatea pe care Iisus o aduce lumii întregi prin jertfa Sa i-a făcut pe mulți dintre ei puternici în fața păcatelor celor mai mari, tari în fața idolotitelor¹ și a idolilor, bogați și lipsiți de griji și chiar împrumuniciți să-și condamne frații în tribunalele păgâne sau în mijlocul partidelor la care aderaseră („ai lui Chefă”, „ai lui Pavel” sau „ai lui Hristos”). Garanția superiorității acestora le-o confereau darurile extraordinare, primite de la Duhul Sfânt, în fața cărora nimeni nu avea cuvânt de apărare: darul vorbirii în limbi străine, darul proorociei, darul științelor, al vindecărilor ș.a. Toate aceste daruri aveau cuvântul sau vorbirea ca vehicul al exprimării către ceilalți; dar, din păcate, nu și pentru ceilalți. De aceea cel mai dorit de corinteni era darul glosolaliei, căci, vorbind în limbi străine, „nimănu-i nu foloseau decât celui ce vorbea”².

De la Duhul Sfânt unii au primit „cuvânt de înțelepciune”, iar alții „cuvântul cunoștinței” (I Cor. 12, 8). Cele două daruri, *λογος* și *γνώσις*, diferă doar prin

¹ O parte din carnea animalelor jertfită idolilor era destinată consumului public, fie în temple, fie în casele particulare, putând fi cumpărate chiar și din piețe la prețuri mult mai mici. Toate aceste „sortimente” poartă numele de „idolotite”.

² Practica vorbirii în limbi străine a generat cu timpul erezii, printre care se numără și montanismul. John Donald Castelein, „Glossolalia and the Psychology of the Self and Narcissism”, in *Journal of Religion and Health*, vol. 23, nr. 1, Spring, 1984, p. 48.

* Universitatea din Craiova: Facultatea de Teologie Ortodoxă

deschiderea pe care o au către ceilalți. Astfel, cuvântul înțelepciunii este „acela pe care l-a avut Pavel, pe care l-a avut Ioan, fiul tunetului”³, iar cuvântul cunoașterii „îl aveau mulți dintre credincioși, care aveau cunoaștere, însă nu puteau învăța pe alții și nici nu puteau cu ușurință să arate altora ceea ce știau”⁴. În aceste condiții cunoașterea era un dar de la Dumnezeu, iar înțelepciunea, un rezultat al învățării⁵. Totuși, cei ce aveau cunoștința (I Cor. 8, 7.10) știau că „idolul nu este nimic în lume” (I Cor. 8,4 ș.u.) și mâncau idolotite, împotriva hotărârilor Sinodului Apostolic din Ierusalim⁶, pe care nu le respectau, cum nu respectau nici frații mai slabi în credință și cu atât mai mult crucea lui Hristos: „va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos!” (I Cor. 8, 11). De aici se observă cu ușurință că *γνῶσις* (cunoaștere) reprezintă înțelegerea lucrărilor mântuitoare și multiplele lor modalități de aplicare în viața de zi cu zi⁷. Înțelepciunea, potrivit lui Filo de Alexandria, era cel mai înalt atribut dumnezeiesc, iar înțelepciunea omenească, o reflecție a lui Dumnezeu⁸. Doar o analiză a cuvântului rostit de aceștia și a faptelor săvârșite putea să-i clasifice drept „înțelepți”, „cu darul cunoștinței” sau al „proorociei”⁹.

Aceste daruri extraordinare aduc schimbări radicale în viața celor botezați¹⁰. Dacă înainte nu mulți fuseseră de neam bun, înțelepți după trup și puternici, în timp ce Sfântul Apostol Pavel le scria prima epistolă făcea și următoarea constatare: „iată, sunteți sături; iată, v-ați îmbogățit; fără de noi ați domnit” (I Cor. 4, 8) și, cel mai dureros lucru, „v-ați semețit” (I Cor. 5, 2). Aceste schimbări comportamentale se datorează lipsei de pregătire pentru primirea tainelor lui Dumnezeu. O împărtășire cu nevrednicie din Sfintele Taine sau din tainele înțelepciunii dumnezeiești nu poate fi vindecată decât de părintele duhovnicesc al celor botezați: „de ați avea zeci

³ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, trad. Arhim. Theodosie Athanasie, în *Colecția Tâlcuiri la Sfânta Scriptură*, București, Editura Cartea Ortodoxă, 2005, p. 306. O altă înțelegere a celor două daruri poate fi cea oferită de F. Godet. Astfel, corintenii aveau fie cunoașterea, fie exprimarea sau vorbirea. Frederic Godet, *Commentary on St. Paul's First Epistle to the Corinthians*, vol. 1, in coll. *Theological Library*, vol. XXVII, T.&T. Clark (ed.), Edinburgh, p. 52.

⁴ *Ibidem*, p. 306. O altă înțelegere a celor două daruri poate fi cea oferită de F. Godet. Astfel, corintenii aveau fie cunoașterea, fie exprimarea sau vorbirea. F. Godet, *op. cit.*, p. 52.

⁵ Clement Alexandrinul, *Stromate*, VV, 10, apud J.J. Lias, *The First Epistle to the Corinthians, with notes, map, introduction and appendices*, in *Cambridge New Testament for Schools and Colleges*, J. J. S. Perowne (ed.), Cambridge, The University Press, 1897, p. 138.

⁶ În anul 59, Cei Doisprezece Apostoli, împreună cu Sf. Pavel, au hotărât în sinod că păgânilor nu li se poate cere să poarte „jugul Legii” dar că au obligația de a nu se închina la idoli, să se ferească de desfrânare și să nu mănânce din cărnurile jertfite idolilor.

⁷ F. Godet, *op. cit.*, p. 52.

⁸ J. J. Lias, *art. cit.*, p. 138.

⁹ Nimeni nu contesta sursa acestor daruri și faptul că s-a revărsat cu bogăție: în „harul lui Dumnezeu dat vouă în Hristos Iisus ... v-ați îmbogățit întru toate, în tot cuvântul și în toată cunoștința” (I Cor. 1, 4-5).

¹⁰ Cei botezați în Corint erau în număr mare, iar Biserica de aici era una dintre cele mai importante. Cu toate acestea s-au găsit și unii cuantificatori ai acestei realități care încearcă să demonstreze că numărul inițial al celor botezați era de 10-20 de persoane, apoi, în timpul scrierii primei Epistole către Corinteni, 50-80. Volker Gäckle, *Die Starken und die Schwachen in Korinth und in Rom zu Herkunft und Funktion der Antithese in I Kor 8, 1-11,1 und Röm 14, 1-15, 3*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005, p. 183.

de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos” (I Cor. 4, 15). El își laudă copiii duhovnicești care s-au îmbogățit în harul lui Dumnezeu, că „mărturia lui Hristos s-a întărit” în Biserica lor (I Cor. 1, 6), dar se oprește din laudă și începe să-i îndemne îndată ce le atrage atenția că au fost chemați la împărtășirea cu Fiul lui Dumnezeu (I Cor. 1, 9). Dezbinările dintre ei trebuie schimbate în unire „în același cuget și în aceeași înțelegere” (I Cor. 1, 8). Acesta este firul roșu al epistolei: stingerea tuturor dezbinărilor, pornind de la schimbarea interioară a fiecăruia prin pocăință.

Harismele speciale pe care le primiseră se manifestau în special prin cuvânt. Dar cuvintele rostite în aceeași Biserică, în loc să fie armonioase cântări de laudă aduse lui Dumnezeu, deveniseră adevărate certuri de cuvinte pentru că rostitorii lor se credeau înțelepți și cunoscători

Conținutul înțelepciunii este comun cu al cunoștinței, cu cel al proorociei, al glosolaliei și al tâlcuirii limbilor, iar posesorii acestui conținut se credeau mântuiți, independenți, autosuficienți¹¹ sau, în limbajul lor, „iscusiți cuvântători” (I Cor. 2, 1), iar cuvintele lor se puteau defini ca fiind „cuvinte învățate din înțelepciunea omenească” (I Cor. 2,13) sau „cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești” (I Cor. 2, 4). Înclinați spre filosofie, corinteni s-au grăbit să sistematizeze aceste cunoștințe în adevărate mărturisiri de credință. O astfel de mărturisire este, fără îndoială, și următoarea:

„despre mâncarea celor jertfite idolilor știm că idolul nu este nimic în lume și că nu este alt Dumnezeu decât Unul singur. Căci deși sunt așa-zisi dumnezei, fie în cer, fie pe pământ – precum și sunt dumnezei mulți și domni mulți–, totuși, pentru noi, este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate și noi întru El; și un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate, și noi prin El” (I Cor. 8, 4–6). Dacă în cazul păgânilor Sfântul Pavel arată vina faptelor lor idolatre, în cazul corintenilor creștini, «fapta lor era cunoaștere, și încă cunoaștere desăvârșită»¹².

Este ușor de înțeles că înțeleptul are și cunoștința lucrurilor pe care le face cunoscute altora print cuvântul său. Dar ce se întâmplă în cazul în care „înțeleptul” nu lasă posibilitatea celorlalți să-i aprecieze darul primit de la Duhul Sfânt pentru că, de fapt, vorbește într-o limbă străină? Valoarea purtătorului glosolaliei, ca și al celorlalți dăruți în cunoaștere, este raportată la dragoste: „de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt” (I Cor. 13, 2). Dacă dragostea aduce cunoaștere, în special cea personală duhovnicească, nu același lucru se întâmplă și cu înțelepciunea

¹¹ Această autosuficiență este semnul evident al lipsei de dragoste. De aceea „cunoștința ucide” (I Cor. 8, 2): „Iluminarea este pur și simplu insuficientă pentru a rezolva aceste probleme; dacă nu este însoțită de iubire, aceasta este de natură să genereze mândrie”. Archibald Robertson and Alfred Plummer, „A critical and exegetical commentary on The First Epistle of St Paul to the Corinthians”, *The International Critical Commentary*, Samuel Rolles Driver (ed.), Edinburgh, T.&T. Clark, 1914, p. 164.

¹² Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 200.

omenească. Din cauza acesteia corintenii s-au dezbinat și s-au împărțit, numindu-se „ai lui Apolo”, „ai lui Chefa”, „ai lui Pavel” și „ai lui Hristos” (I Cor. 1, 12).

Pretinsa „înțelepciune” din Corint determinase o serie întregă de sciziuni: între ucenicii lui Pavel, ai lui Chefa și ai lui Hristos, între cei bogați și cei săraci, între cei tari și cei slabi, între posesorii diferitelor harisme extraordinare și ai cuvintelor. Strădania Sfântului Apostol Pavel pentru îndreptarea acestei situații este evidentă. El caută în epistolele sale, înainte de toate, să restabilească ordinea în societatea corintenilor. Le vorbește despre înțelepciunea omenească și de cea după Dumnezeu. Dar nu pierde nicio ocazie ca să le atragă atenția că fiii săi duhovnicești, atât de convingeți că sunt înțelepți, sunt, în tot ce au greșit, lipsiți de înțelepciune. Judecarea proceselor dintre creștini la tribunalele păgâne naște întrebarea firească despre existența măcar a unui singur înțelept: „Nu este oare între voi nici un om înțelept care să poată să judece între frate și frate?” (I Cor. 6, 5). Nici sarcasmul fin nu poate fi exclus din pedagogia paulină: „despre cele jertfite idolilor, știm că toți avem cunoștință” (I Cor. 8, 1), deși este foarte posibilă o citare directă din scrisoarea delegației corintene¹³, mai ales că sub stindardul științei este așezată o mărturisire de credință a celor ce se considerau tari: „despre mâncarea celor jertfite idolilor știm...” (I Cor. 8, 4–6)¹⁴.

Interogatoriul la adresa înțelepciunii și a cunoașterii continuă în corespondența Apostolului cu Biserica din Corint. După întrebarea despre existența vreunui înțelept în Corint, capabil să judece între frați (I Cor. 6, 5), îi întreabă, cu formula „nu știți că?” trei lucruri esențiale: „trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos” (I Cor. 6, 15), „cel ce se alipește de desfrânată este un singur trup cu ea” și trupul vostru este templu al Duhului Sfânt ... și voi nu sunteți ai voștri” (I Cor. 6, 19).

Corintenii, preținși cunoscători ai apostolatului creștin, primesc în prima epistolă o frumoasă apărare a acestui mandat dumnezeiesc, de care s-au învrednicit doar câțiva oameni, între care și Apostolul lor. În legătură cu această cunoaștere, Sfântul Pavel le mai adresează un „test”, guvernat de întrebarea „au nu știți că?": „cei ce săvârșesc cele sfinte mănâncă de la templu” (I Cor. 9, 13); „cei ce aleargă în stadion, toți aleargă, dar numai unul ia premiul”.

Cu siguranță că fiii duhovnicești ai Apostolului au picat testul cunoașterii. De aceea Sfântul Apostol Pavel, care deja îndulcise tonul interogatoriului său la adresa cunoștinței și înțelepciunii celor din Corint, le transmite câteva date ale Revelației Vechiului Testament, interpretate tipic, tot în sensul cunoștinței, dar și al grijii sale părintești pentru adevărata înțelegere: „nu voiesc fraților ca voi să nu știți” (10,1).

¹³ A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 163.

¹⁴ Se poate susține că această mărturisire de credință din scrisoarea corintenilor către Sfântul Pavel nu aparține întregii Biserici, ci doar „celor tari”. Dar această mărturisire constituie cel mai puternic argument împotriva celor care, pe baza unor descoperiri arheologice, au indus ideea unei confuzii între credința cea adevărată și cea păgână, dedicată zeului Asklepion. John Fotopoulos, „The misidentification of Lerna Fountain at Corinth: implications for interpretations of the Corinthian idol-food issue (1 Cor. 8:1–11:1)”, în *The New Testament and Early Christian Literature in Greco-Roman Context*, Leiden/Boston, Brill, 2006, p. 49.

Botezul, Mirungerea și Euharistia au fost preînchipuite în Vechiul Testament și „părinții noștri” s-au împărtășit de ele (I Cor. 10,1–2).

În aceeași ordine a lucrurilor, pe care Apostolul nu vrea ca fiii săi duhovnicești să le ignore, se integrează și lucrarea sa apostolică: „nu voiesc fraților ca voi să nu știți de necazul nostru care ni s-a făcut în Asia” (II Cor. 1, 8). Abia acum le vorbește Apostolul „ca unor înțelepți”, cerându-le să treacă prin filtrul rațiunii spusele lui despre Sfânta Euharistie: „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtășirea cu sângele lui Hristos?” (I Cor. 10, 15).

Și tot ca unor înțelepți, care păstrează sub forma Tradiției amintirea Apostolului „în toate”, le aduce cunoștințe noi, introduse de formula: „voiesc ca voi să știți...” (I Cor. 11, 3) sau „nu voiesc să fiți în necunoștință” (I Cor. 12, 1). Ca un corolar al învățaturii apostolice, adevărata înțelepciune atrage după sine smerenia, însoțită cu amintirea faptelor rele: „știți că, pe când erați păgâni, vă duceați la idoli cei mulți ca și cum erați mânâți” (I Cor. 12, 2) sau „știind că petrecând în trup suntem departe de Domnul” (I Cor. 5, 6).

Așadar, înțelepciunea corintenilor, atât de apreciată de aceștia, motivul certurilor și al păcatelor, este pusă în opoziție cu adevărata înțelepciune. Riscul cel mai mare al oricărui purtător de cuvânt înțelept era calificarea lui ca nebun și a cuvântului său ca nebunie. Însă nebunia acestei lumi este tocmai înțelepciunea lui Dumnezeu. Câtă vreme cuvântul Dumnezeieștii Scripturi numește nebun pe cel ce nu crede că există Dumnezeu: „Zis-a cel nebun în inima sa: nu este Dumnezeu” (Ps. 52, 1), pentru cei ce pier, pentru cei ce se credeau înțelepți, Crucea Domnului sau mai degrabă cuvântul ei este nebunie.

În acest context, Apostolul le atrage atenția creștinilor din Corint că, în vizita sa din cea de-a doua călătorie misionară, nu le-a vorbit din înțelepciunea omenească a acestui veac, ci din înțelepciunea divină. Astfel, singura înțelepciune de care le-a vorbit este tocmai înțelepciunea Crucii:

„noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemați, și iudei și elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu. Pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înțeleaptă decât înțelepciunea lor și ceea ce se pare ca slăbiciune a lui Dumnezeu, mai puternică decât tăria oamenilor” (I Cor. 1, 23–25)¹⁵.

Cuvântul Crucii este Cuvântul sau predica despre Sfânta Cruce sau Evanghelia mântuirii. Nimeni nu poate să adauge ceva la Evanghelia, niciun concept¹⁶, iar creștinilor păstrători ai Tradiției Apostolice (cf. I Cor. 11, 2) li se cere să nu

¹⁵ Apostolatul sau mandatul pe care l-a primit Sfântul Apostol Pavel de la Hristos nu include înțelepciunea lumii acesteia, astfel că propovăduirea sa a fost „nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos” (I Cor. 1, 17).

¹⁶ Evanghelia, în esența sa, nu face apel la aprecierea celor din afara Bisericii. Înțelepciunea divină nu poate fi măsurată prin inteligența umană. A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 17.

ignore pe cei ce încearcă acest abuz: „chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema!” (Gal. 1, 8):

„Această Cruce are un limbaj, care nu poate decât să șocheze pe cel al înțelepciunii omenești, la care corintenii sunt la fel de rău inspirați pentru a căuta să se raporteze la ea; dar este ea însăși a unei înțelepciuni superioare, pentru că este a lui Dumnezeu”¹⁷.

Nu toate manuscrisele păstrează certitudinea că noi suntem cei ce ne mântuim, pentru care cuvântul crucii este „puterea lui Dumnezeu”¹⁸. Astfel, ἡμῶν lipsește din manuscrisele folosite de Marcion și Sf. Irineu al Lionului¹⁹, iar Tertulian și alți părinți apuseni nu-l admit²⁰. În orice caz, τοῖς δὲ σωζόμενοις se referă la cei ce se află în cursa către mântuire, acel „rezultat sigur al relației sigure cu Dumnezeu”²¹. În legătură strânsă cu afirmarea acestei apartenențe a noastră la cei ce se mântuiesc, regăsim un alt citat din cea de-a doua epistolă a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni:

„Pentru că noi Îi suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier: unora, adică, mireasmă a morții spre moarte; iar altora, mireasmă a vieții spre viață. Și pentru aceasta cine-i destoinic?” (II Cor. 2, 15–16).

Corinteni par să fi uitat că Crucea, prin ea însăși, are un limbaj și totodată un discurs care nu poate fi acoperit sau ignorat. Cuvântul crucii este o „inepție” (mult mai tare decât „nebulia”») pentru cei care merg spre pieire. Sfântul Pavel distinge două categorii de oameni care diferă doar prin atitudinea lor față de Cruce: „cei care pier” și „cei care ne mântuim”. Folosirea verbelor și a pronumelor indică prezența sau absența comuniunii. În fața Crucii fie ești împreună cu sfinții pe drumul mântuirii, fie, dimpotrivă, ești singur și pierdut. Iar sentința se dă nu la Parusie, așa cum încearcă unii să demonstreze²², ci chiar din această viață, în funcție de felul în care ne poziționăm în fața Crucii.

Evanghelia crucificării era o nebulie inconsistentă pentru cei care credeau că un mesaj nou religios trebuie să se prezinte ca o nouă filosofie²³: „Evanghelia, în esența ei, nu este înțelepciune sau filosofie; ea este mântuire”²⁴. De altfel, Apos-

¹⁷ *Ibidem*, p. 17.

¹⁸ Puterea lui Dumnezeu înseamnă aici facultatea dată de Dumnezeu oamenilor pentru a depăși păcatul, nu doar ca un exemplu al smereniei și al ascultării până la moarte a Mântuitorului, ci ca o „forță motrice” efectivă. J.J. Lias, *art. cit.*, p. 37.

¹⁹ *Adversus Haereses*, 1, 3, 5, F, G.

²⁰ A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 18.

²¹ *Ibidem*, p. 17.

²² E.-B. Allo, *Première épître aux Corinthiens*, col. *Etudes Bibliques*, Paris, Gabalda, 1935, p. 14.

²³ Această nebulie reprezenta calificativul acordat de grecii ascultători ai Evangheliei. Ei numeau astfel Crucea lui Hristos, mesaj răstălmăcit prin expresia „un om care a fost condamnat la moarte pentru răzvrătire în timpul domniei lui Tiberius a fost Suprem Dumnezeu Însuși, în formă trupească”. J. J. Lias, *art. cit.*, p. 37.

²⁴ F. Godet, *op. cit.*, p. 89.

tolul se preocupă de separarea conținutului Evangheliei, numită și cuvântul crucii, de înțelepciunea acestei lumi²⁵. Mandatul său apostolic, primit direct de la Hristos, este foarte clar, în acest sens: Hristos „m-a trimis să binevestesc, dar nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos” (I Cor. 1, 17). Apostolul construiește un contrast între „înțelepciunea cuvântului” (I Cor. 1, 17)²⁶ și „cuvântul crucii” (I Cor. 1, 18). Această cruce a lui Hristos nu este amintită aici ca un spectacol moral de autorenunțare, ci ca un instrument de salvare rânduit de Dumnezeu pentru oamenii păcătoși²⁷.

Păcătoșii sau „cei ce pier” nu oferă nicio susținere pentru ideea de predestinare spre distrugere²⁸:

„Celor bolnavi greu, și care sunt în gura morții, chiar și mâncărurile cele mai întăritoare li se par grețoase, iar prietenii și cei mai apropiați le sunt de nesuferit, de multe ori nici nu-i cunosc, și li se pare că-i supără. Întocmai așa se petrece și cu sufletele celor pieritori, căci cele ce duc spre mântuire ei nu le cunosc, iar pe cei ce se îngrijesc de dâșii îi consideră ca supărători și de nesuferit pentru dâșii. Aceasta se întâmplă nu din cauza naturii lucrurilor, ci din cauza bolii lor”²⁹.

În cele două epistole canonice adresate Corintenilor, Sfântul Pavel folosește de 13 ori cuvântul nebun și derivatele sale. Astfel, pe lângă nebunia cuvântului crucii pentru cei ce pier, înțelepciunea lumii acesteia este dovedită chiar de Dumnezeu a fi nebulie³⁰.

Credința este cea care poate să abată oamenii de la pieire la mântuire prin „nebulia propovăduirii” (I Cor. 1, 21). De aceea Apostolii propovăduiesc „pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebulie” (I Cor. 1, 23). Din punctul de vedere al celor care se cred înțelepți, Crucea este nebulie. Cum filosofezi despre existența lui Dumnezeu când Îl vezi pe Domnul Slavei răstignit pe Cruce? Dar Dumnezeu și-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți” (I Cor. 1, 27).

Prin graiurile profeților Dumnezeu anunțase soarta înțelepciunii și a științei lumii acesteia: „Pierde-voi înțelepciunea înțelepților și știința celor învățați voi nimici-o” (cf. Is. 29, 14; Avd. 1, 8). Această știință se împarte în două mari categorii, cu siguranță: una necreștină și una creștină. Cea din urmă, de asemenea, cuprinde atât învățăturile adevărate, cât și cele eretice. Dar în cazul corintenilor s-a dovedit păgubitoare chiar și știința cea adevărată. Deși aveau cunoștință despre crucea lui

²⁵ F. Godet, *op. cit.*, p. 86.

²⁶ *Λόγος σοφίας* – expresie întâlnită la I Cor. 1, 5 și la I Cor. 2, 6, diferă de *σοφία λόγου* (I Cor. 1, 7). Așadar contrastul este între „înțelepciunea cuvântului” și „cuvântul Crucii”. A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 17.

²⁷ A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 18.

²⁸ A. Robertson & A. Plummer, *op. cit.*, p. 18.

²⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 37.

³⁰ Nebunii (*μωροί*) sunt oameni care au fost prinși de pericolele care ar trebui combătute.

Hristos, nu voiau să se smerească în fața ei. Singura direcție în care își îndreptau eforturile se numea cunoaștere, iar făptuirea, departe de a o subordona cuvintelor apostolice, este justificată ulterior prin cugetări pauline (cf. I Cor. 8, 4–6).

O astfel de abordare este vicleană³¹ și chiar satanică deoarece „gândurile satanei nu ne sunt necunoscute” (II Cor. 2, 11), câtă vreme știința în cauză „se va sfârși” (I Cor. 13, 8). Astfel că „omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește” (I Cor. 2, 14). Dar Domnul, când va veni, „va lumina cele ascunse ale întinericului și va vădi sfaturile inimilor” (I Cor. 4, 5).

Adevărata cunoaștere trebuie să aibă altă cheie. Nu trebuie cunoscut ceva anume, ci cineva; nu lucrul, ci persoana trebuie știute sau cunoscute. O cunoaștere impersonală nu aduce decât semeție și izolare, ca în cazul „celor tari”³², pentru care se confirmă neajunsurile cunoștinței fără iubire: „cunoștința însă semețește, iar iubirea zidește” (I Cor. 8, 1).

Icoana lui Hristos cel răstignit este pusă înaintea corintenilor spre a-L cunoaște și a-L iubi, iar din această cunoaștere și iubire trebuie să se nască iubirea și cunoașterea aproapelui. O schimbare adusă Evangheliei de ereticii iudaizanți în Galatia îl va determina pe Apostol să îi deplângă astfel: „o, galateni fără de minte, cine v-a ademenit pe voi să nu vă încredeți adevărului, pe voi, în ochii cărora a fost zugrăvit Iisus Hristos răstignit?” (Gal. 3, 1). Crucea lui Hristos este dovada maximei iubiri a Mântuitorului față de oameni și a cunoașterii acestora ca prieteni și frați ai Săi. Dacă El ne cunoaște, și noi trebuie să ne silim să-L cunoaștem pe El, nu lumea aceasta sau trupurile.

Superioritatea înțelepciunii Sfântului Pavel constă tocmai în această cunoaștere personală a Mântuitorului Hristos. El l-a trimis pe Apostol să binevestească „nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos” (I Cor. 1, 17).

De aceea credința creștină este paradoxală. Cel ce cunoaște cu adevărat pe Dumnezeu este și bun, și drept, dar fiind smerit este considerat fie slab, fie nevrednic de cinstire, fapt ce-i vine în ajutorul smereniei lui, dar și în ajutorul mândriei celorlalți. Crucea Mântuitorului este mult mai mult decât un eveniment istoric cutremurător. Este putere și viață, iar cuvântul ei este garanția iubirii Celui Răstignit pentru cei ce pătimesc de dorul Împărăției Cerurilor.

³¹ „Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, pentru că scris este: «El prinde pe cei înțelepți în viclenia lor»” (I Cor. 3, 19).

³² Aceștia mâncau fără grijă din idolotite, iar frații cei slabi piereau prin ignoranța lor.